

FOLKLÓR ÉS IRODALOM

PPKE BTK Magyar Irodalomtudományi Intézet
BBNMI 02600, 2020. őszi félév, Szerda 16.00–17.30, Piliscsaba, Anselmianum 202.

Oktató: Medgyesy S. Norbert PhD, habil. egyetemi docens

TÉTEL-, FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

A kurzus elsődleges célja, hogy e széles témakörnek ne csak az elméleti háttérét elemezze, hanem egy olyan szöveg- és dallamanyagot adjon a hallgatók kezébe, amit később, a tanári pályájukon tudnak alkalmazni oktatási keretben és az iskolai, templomi és családi ünnepek során.

TÉMAKÖRÖK:

1. A néprajz tudományága, a hazai folklorisztika legelső műfajai, gyűjtői, gyűjtései, szöveg- és dallamkiadásai. A folklór és irodalom határán: az újkori közköltészet. Tömörkény István, Móra Ferenc írásai.
2. Az ösköltészet nyomai a néphagyományban: regölés (vö. népszokás, a *Képes Krónika* 120. és 124. fejezete [Géza és Szent László váci szarvas-jelenése], Arany János költeménye, szlavóniai vadászének: *Én jó, fiam, én jó fiam...*); lucázás (palázulás, kotyolás), aprószenteki korbácsolás (suprikálás), farsangi regölés, talalaj-ének, sardózás, kiszehajtás és villózás, zöldágjárás, pünkösdlés. A mennybe vitt leány (Júlia szép leány / Márton szép Ilona) balladatípus és szimbólumai. A regösök / igricek / énekmondók a középkori Magyarországon. Középkor és néphagyomány: a Szentivánéj-ciklus és szimbólumai.
3. A népballada műfaja, típusai, korszakai. Kiemelten: a mennybe vitt leány (Júlia szép leány / Márton szép Ilona) balladatípus és szimbólumai; a Molnár Anna-ballada összefüggése a középkori Szent László-freskóciklusok fejbenézési jelenetével.
4. A csízió ismerete: főbb ünnepek, ünnepkörök, azok tartalma, csillagászati és mezőgazdasági összefüggései és folklórszövegeinek jellegzetességei adventtől adventig. Kalendárium-típusok az újkori Magyarországon.
5. A néphagyomány kulturális háttere: a magyarországi iskolarendszer történetének vázlata, típusai. Felkezetek és középiskoláik a XVII–XX. században. A kisiskolák rendszere (1560–1948); a ludi magister, a kántortanító, a licenciátus és az előénekes (szentember) kultúraközvetítő szerepe. Az írástudók és az írástudatlanok kultúrafenntartó felelőssége.
6. A ludi magister és énekeskönyvei: kéziratos énekgyűjtemények. Biblikus históriák és zoltárparafrazisok. Dramatikus (párbeszédre osztható) népénekek adventre (Mikor Máriához), karácsonyra (Csordapásztorok), vízkeresztre (Háromkirályok napját), farsangra (a Dúsgazdag siralma), nagyhétre (pl. Aranymiatyánk) és húsvétra. Epikus / historikus népénekek és mai alkalmazhatóságuk magyar királyokról és országvédő szentekről, pl. István és László király, Imre herceg, Erzsébet, György, Márton.
7. Profán és szakrális témájú ponyvanyomtatványok. Betyár-, szerelmi- és hőstörténetek, lakodalmi és politikai költészet a ponyvákön. A legendaballada. Vallásos istóriák és népi továbbélésük, pl. Mária menyegzője, betlehemi szálláskeresése, „halála” szertartása; karácsonyi Mária-altatók. Nagyhéti énekek és siralmak, XVIII–XIX. századi búcsújáró Mária-énekek. Bakternóták és halottvirrasztók.
8. A „deákos eredetű” népi dramatikus játékok és forrásvidékük: a barokk iskoladráma hatása. Történeti és népi betlehemesek, adventi ostyahordás, vízkeresztű csillagjárás, Kánai menyegző, dúsgazdagolás (Lázár-játék / „ördögbetlehemes”), húshagyókeddi bögötemetés, Balázs- és Gergely-járás, passiójáték ószövetségi előképekkel, úrnapi játék, Nagyboldogasszony-játék, Zsuzsanna-drámák.
9. Az archaikus népi imádságok, a ráolvasások, a kántálók és a parasztbibliai történetek sajátosságai, motívumai, műfajközi összefüggései és forrásvidéke a késő középkortól a XIX. századig.
10. Gyakorlati célú összefoglalás: szövegek és dallamok az iskolai és családi ünnepekre.

FORRÁSKIADÁSOK ÉS ELEMZÉSEK

A témakörök néhány esetben fedik egymást, emiatt néhány kiadvány több helyen szerepel az összeállításban.

ALAPVETŐ KÉZIKÖNYVEK ÉS GYAKORLATI SZÖVEG- ÉS DALLAMKIADÁSOK E TÉMAKÖRÖKHÖZ:

1. **BÁLINT Sándor: Ünnepi Kalendárium 1–3. Karácsony, húsvét, pünkösd és Ünnepi Kalendárium.** Mandala Kiadó, Szeged, 1998. Világhálón: Ünnepi Kalendárium 1. (December 1. – június 30.): <https://mek.oszk.hu/04600/04656/html/>; Ünnepi Kalendárium 2. (Július 1. – november 30.): <https://mek.oszk.hu/04600/04657/html/>; vagy: <http://mek.niif.hu/04600/04656/html/index.htm> és <http://mek.niif.hu/04600/04657/html/index.htm>
Karácsony, húsvét, pünkösd a világhálón: <http://mek.niif.hu/04600/04645/html/index.htm> vagy: <https://mek.oszk.hu/04600/04645/html/>
2. **Folklór és irodalom.** Szerk. SZEMERKÉNYI Ágnes. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005. Letölthető: <https://sites.google.com/site/porsretvisa/home/folklor-es-iroda-fdns8xwugler>; <https://www.szaktars.hu/akademiai/view/szemerkenyi-agnes-szerk-folklor-es-irodalom-2006/?pg=0&layout=s>
3. **MNT II. = Magyar Népzene Tára II. Jeles napok.** Szerk. BARTÓK Béla–KODÁLY Zoltán. S. a. r. KERÉNYI György. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1953. Olvasható: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/MagyarNepzeneTara_02/
4. **Magyar Néprajz V. Magyar Népköltészet.** Főszerk. VARGYAS Lajos. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988. Olvasható: <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/05/249.html>
5. **Magyar Néprajz VII. Népszokás, néphit, népi vallásosság.** Főszerk. DÖMÖTÖR Tekla. Szerk. HOPPÁL Mihály. Munkatárs: BARNÁ GÁBOR. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. (Különösen a következő fejezet: TÁTRAI Zsuzsanna: *Jeles napok–ünnepi szokások*, 102–264. oldal!) Olvasható: <https://mek.oszk.hu/02100/02152/html/07/index.html>
6. VARGYAS Lajos: *Balladaskönyv.* Zeneműkiadó, Budapest, 1979.
7. ERDÉLYI Zsuzsanna: *Hegyet hágék, lőtőt lépék. Archaikus népi imádságok.* Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1976, 1978. Bővítve: Kalligram Kiadó, Pozsony, 1999, 2013. Letölthető pdf-ben: <http://mek.niif.hu/05200/05255/>
8. MEDGYESY S. Norbert: *Énekelt történelem I. Az államalapítás kora.* L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2016. (2 db CD-melléklettel) Letölthető: <https://www.szaktars.hu/harmattan/view/enekelt-tortenelem-i-az-allamalapitas-kora/?pg=0&layout=s>
9. *Misztériumjátékok I. (Színjátéka – Régi magyar iskolai színjátékok 2. CD-melléklettel.)* Sajtó alá rendezte, a könyvet és a CD-lemezt összeállította: MEDGYESY S. Norbert. Hangmérnök: NÉMETH István. Protea Kulturális Egyesület, Budapest, 2016. Letölthető: <http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/4590/>

TEMATIKUS BIBLIOGRÁFIA:

I. **A néprajz tudományága,** a hazai folklorisztika legelső műfajai, gyűjtői, gyűjtései, szöveg- és dallamkiadásai. A folklór és irodalom határán: a közköltészet. Tömörkény István, Móra Ferenc írásai.

1. *Magyar folklór szöveggyűjtemény I.* Szerk. VOIGT Vilmos. Osiris, Budapest, 2005. Olvasható: <https://www.szaktars.hu/osiris/view/voigt-vilmos-szerk-magyar-folklor-szoveggyujtemeny-i-osiris-tankonyvek-2005/>
2. *Folklór és irodalom.* Szerk. SZEMERKÉNYI Ágnes. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005. Letölthető: <https://sites.google.com/site/porsretvisa/home/folklor-es-iroda-fdns8xwugler>

<https://www.szaktars.hu/akademiai/view/szemerkenyi-agnes-szerk-folklor-es-irodalom-2006/?pg=0&layout=s>

3. KÓSA László: *A magyar nprajz tudománytörténete*. Osiris, Budapest, 2001². Olvasható: <https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/magyar-neprajz/adatok.html>
4. VARGHA Katalin: *Folklór a magyar művelődéstörténetben. Egy interdiszciplináris konferenciasorozat és a magyar folklorisztika útkeresése a 21. században*. In: *Ethnographia* 124 (2013), 1. szám, 80–108. Letölthető: http://real.mtak.hu/8889/1/Vargha_Ethnographia.pdf
5. CSÖRSZ Rumen István: *Szöveg szöveg hátán. A magyar közköltészet variációs rendszere (1700–1840)*. Argumentum Kiadó, Budapest, 2009. (Irodalomtörténeti füzetek165.) Letölthető: <http://ebookbit.com/book?k=Sz%C3%B6veg+sz%C3%B6veg+h%C3%A1t%C3%A1n+-+A+magyar+k%C3%B6zk%C3%B6lt%C3%A9szet+vari%C3%A1ci%C3%B3s+rendszere+1700-184&lang=hu&isbn=9789634465393&source=sites.google.com#pdf>
6. KÜLLŐS Imola: *Közköltészet és népköltészet. A XVII–XIX. századi magyar világi közköltészet összehasonlító műfaj-, szűzsé- és motívumtörténeti vizsgálata*. L'Harmattan, Budapest, 2004.
7. CSÖRSZ Rumen István: *Történelmi hősök helyzetdalai a 18–9. századi magyar közköltészetben*. In: *Folklór és történelem*. Szerk. SZEMERKÉNYI Ágnes. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007, [2008], 123–138.
8. BÁRTH Dániel: *Történeti folklorisztika Magyarországon*. In: *Etnoszkóp* 2 (2012), 1. szám, 9–21. Letölthető: http://real.mtak.hu/15259/1/etnoszkop_2.1_B%C3%A1rth%20D%C3%A1niel_hu.pdf
9. *A Régi Magyar Költők Tára* (RMKT) XVIII. századi kötetei, pl. *Régi Magyar Költők Tára XVIII. század, XIV. kötet Közköltészet 3/A. Történelem és társadalom*. Szerk. CSÖRSZ Rumen István és KÜLLŐS Imola. Universitas Kiadó–Editio princeps Kiadó, Budapest, 2013.
10. A *Doromb* című közköltészeti szakfolyóirat tanulmányai, lásd: <https://www.reciti.hu/projektek/doromb>

II. Az ősköltészet nyomai a néphagyományban: regölés (vö. népszokás, a *Képes Krónika* 120. és 124. fejezete [Géza és Szent László váci szarvas-jelenése], Arany János költeménye, szlavóniai vadászének: *Én jó, fiam, én jó fiam...*); lucázás (palázulás, kotyolás), aprószenteki korbácsolás (suprikálás), farsangi regölés, talalaj-ének, sardózás, kiszehajtás és villózás, pünkösdlés. A mennybe vitt leány (Júlia szép leány / Márton szép Ilona) balladatípus. A regösök / igricek / énekmondók a középkori Magyarországon.

Lásd az alábbi, III. tételt (*A csízió ismerete*), különösen az MNT II. kiadványt!

III. A CSÍZIÓ ISMERETE: főbb ünnepek, ünnepkörök, azok tartalma és dátuma adventtől adventig. Kalendárium-típusok az újkori Magyarországon.

Népszokások, jeles napok – alapvető irodalom kottapéldákkal, elemzésekkel, hangzó kiadványokkal:

1. BÁLINT Sándor: *Ünnepi Kalendárium 1–3. Karácsony, húsvét, pünkösöd és Ünnepi Kalendárium*. Mandala Kiadó, Szeged, 1998. Lásd fent, az alapvető kézikönyve között!
 - a. Hangzó kiadása: PAKSA Katalin: *Karácsony, húsvét, pünkösöd a zenei néphagyományban. Bálint Sándor születésének 100. évfordulójára*. Készült: MTA Zenetudományi Intézet–Néprajzi Múzeum, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. (A lemez száma: AKKCD 13/2004.)
2. MNT II. = *Magyar Népzene Tára II. Jeles napok*. Szerk. BARTÓK Béla–KODÁLY Zoltán. S. a. r. KERÉNYI György. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1953. https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/MagyarNepzeneTara_02/

3. KERÉNYI György: *Magyar énekes népszokások*. Gondolat, Budapest, 1982. 36–54.
4. *Magyarország zenetörténete I., Középkor*. Szerk.: RAJECZKY Benjamin, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988. https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/MagyarNepzeneTara_02/487-537.
5. TÁTRAI Zsuzsanna–KARÁCSONY MOLNÁR Erika: *Jeles napok, ünnepi szokások*. Planétás Kiadó, Budapest, 1997 (Jelenlévő Múlt sorozat).
6. *Magyar Néprajz VII. Népszokás, néphit, népi vallásosság*. Főszerk. DÖMÖTÖR Tekla. Szerk. HOPPÁL Mihály. Munkatárs: BARNA Gábor. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. (Különösen a következő fejezet: TÁTRAI Zsuzsanna: *Jeles napok–ünnepi szokások*, 102–264. oldal!) <https://mek.oszk.hu/02100/02152/html/07/index.html>, benne: A katolikus egyházi év ünnepei: <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/238.html>; Protestáns egyházi szokások: <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/319.html>
7. SZÉKELY László: *Csíki áhítat. A csíki székelyek vallási néprajza*. Szent István Társulat, Budapest, é. n. [1997] (Előszó: Erdélyi Zsuzsanna.) https://mandadb.hu/tetel/342830/Csiki_ahitat

Népszokások – jeles napok: a legfontosabb HANGZÓ forráskiadványok:

1. RICHTER Pál (főszerk.): *Magyar Népzenei Antológia. Digitális összkiadás*. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Zenetudományi Intézet, Budapest, 2012. Népzenei gyűjtések hallhatók: MTA Zenetudományi Intézet honlapja: www.zti.hu, internetes adatbázisa: db.zti.hu
2. PAKSA Katalin: *Karácsony, húsvét, pünkösd a zenei néphagyományban. Bálint Sándor születésének 100. évfordulójára*. Készült: MTA Zenetudományi Intézet–Néprajzi Múzeum, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. (A lemez száma: AKKCD 13/2004.)
3. *A kis Jézus aranyalma – Régi magyar karácsonyi énekek és köszöntők: Eredeti felvételek a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete és a Néprajzi Múzeum archívumából*, válogatta és szerkesztette: PAKSA Katalin, hangrestaurálás: NÉMETH István, Allegro Thaler Kiadó, Budapest, 2004. (A lemez száma: MZA 072)
4. BODOR Anikó–PAKSA Katalin: *Vajdasági Magyar Népdalok V. Jeles napi szokások és jeles időszakok énekei*. Fórum Könyvkiadó – Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Újvidék–Zenta, 2016.
5. TARI Lujza: *Bukovinai székely betlehemesek*. CD-ROM, Arcanum, Budapest, 2006.

IV. A néphagyomány kulturális háttéré: a magyarországi iskolarendszer történetének vázlata, típusai. Felkezetek és középiskolák a XVII–XX. században. A kisiskolák rendszere (1560–1948); a ludi magister, a kántortanító, a licenciátus és az előénekes (szentember) kultúráközvetítő szerepe. Az írástudók és az írástudatlanok felelőssége.

Iskolatörténeti háttér:

- MÉSZÁROS István: *Az iskolaiügy története Magyarországon 996–1777 között*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981. 17–44, 67–72, 82–90, 270–392, 416–505.
- MEDGYESY S. NORBERT: *Kisiskolák, tanítómestereik és kéziratos énekeskönyveik a XVIII. századi győri egyházmegyében*. In: Primus inter omnes. Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. évfordulójára. Szerk. Arató György, Nemes Gábor, Vajk Ádám. Győri Egyházmegyei Levéltár, Győr, 2016. 383–407. Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai, Források, feldolgozások 25.)

Néprajzi szempontú elemzések:

- *Szentemberek – a vallásos élet szervező egyéniségei*. Szerk. BARNA Gábor. Néprajzi Tanszék, Szeged–Magyar Néprajzi Társaság, Budapest, 1998. (Szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár 1.)
- PAKSA Katalin: *Népi előénekesek – egyházi népénekek*. In: *Imádságos asszony. Tanulmányok Erdélyi Zsuzsanna tiszteletére*. Szerk. CZÖVEK Judit. Gondolat Kiadó–Európai Folklór Intézet, Budapest,

2003. 241–248. Olvasható: <https://www.szaktars.hu/gondolat/view/czovek-judit-szerk-imadsagos-asszony-erdelyi-zsuzsanna-koszontese-2003/>

- PAKSA Katalin: *Énekeltem én... Kiváló népi énekesek antológiája*. A kiadványt gondozta: KOCSIS Csaba. Hangrestaurálás: NÉMETH István. Premontrei Szent Norbert Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és Diákotthon, Gödöllő, 2014. CD-ROM melléklettel. Részletekben olvasható: <http://real.mtak.hu/20736/>

Iskola és néphagyomány – Ostyahordás:

- MNT II, 1953, 361–363, nr. 326–328. Olvasható: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/MagyarNepzeneTara_02/
- Ostyasütő rajzokkal: TÁTRAI Zsuzsanna: *Jeles napok–ünnepi szokások*. In: *Népszokás, néphit, népi vallásosság*. (Magyar Néprajz VII.) Főszerk. DÖMÖTÖR Tekla. Szerk. HOPPÁL Mihály. A szerkesztő munkatársa BARNA Gábor. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990, 238–242. Olvasható: <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/238.html>

V. **A ludi magister és énekeskönyvei: kéziratos énekgyűjtemények és biblikus népénekek.** Biblikus históriák és zsoltár-parafrazisok. Dramatikus népénekek adventre, karácsonyra, vízkeresztre, nagyhétre és húsvétra.

Kottás szövegkiadások gyakorlati céllal:

- *Misztériumjátékok 1. (Színjátéka – Régi magyar iskolai színjátékok 2. CD-melléklettel.)* Sajtó alá rendezte, a könyvet és a CD-lemezt összeállította: MEDGYESY S. Norbert. Hangmérnök: NÉMETH István. Protea Kulturális Egyesület, Budapest, 2016. Letölthető: <http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/4590/>
- MEDGYESY S. Norbert: *Iskoladrámák. Színjátékok, énekek és ünnepek a XVII–XVIII. századi magyarországi iskolakultúrából*. Magyar Művészeti Akadémia Kiadója, Budapest, 2019, 305–382.

VI. **Epikus / historikus népénekek és mai alkalmazhatóságuk** magyar királyokról és országvédő szentekről, pl. István és László király, Imre herceg, Erzsébet, György, Márton. Népdalok és történelemoktatás.

Elméleti:

- DOBSZAY László: *Magyar zenetörténet*. Gondolat, Budapest, 1984. 36–49, 82–91, 160–168, 220–225, 247–255.
- *Magyarország zenetörténete I. Középkor*. Szerk. RAJECZKY Benjamin. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988. 58–105, 141–150, 334–343. Továbbá 487–537. oldalig – ebből a fejezetből kiemelten fontos: 517–519.
- MEZEY László: *Deákság és Európa. Irodalmi műveltségük alapvetésének vázlata*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979. Különösen: 175–221. Letölthető: <https://mek.oszk.hu/16900/16940/16940.pdf>

Gyakorlati alkalmazás:

- SZOMJAS-SCHIFFERT György–CSENKI Imre: *Népdalok a magyar történelemben*. (Néprajz mindenkinek 2.) Tankönyvkiadó, Budapest, 1984.
- *Énekek Szent István király tiszteletére*. Szerk. KOVÁCS Andrea–MEDGYESY S. Norbert. Magyar Napló, Budapest, 2014. 33–40, 99–108, 145–225. oldal. (A középkori és a kora újkor történelme gyakorlati!)
- *Énekek Szent László király tiszteletére*. Szerk. KOVÁCS Andrea–MEDGYESY S. Norbert. Magyar Napló, Budapest, 2012. 29–58, 107–123, 139–200. oldal. (Gyakorlati történelmi!)
- *Énekek Szent Márton püspök tiszteletére*. Szerk. KOVÁCS Andrea–MEDGYESY S. Norbert–RÉTFALVI Balázs. Magyar Napló, Budapest, 2017. (CD-melléklettel)

- MEDGYESY S. Norbert: *Énekelt történelem I. Az államalapítás kora*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2016. (2 db CD-melléklettel) Letölthető: <https://www.szaktars.hu/harmattan/view/enekelt-tortenelem-i-az-allamalapitas-kora/?pg=0&layout=s>
- Hangzó: A Schola Hungarica *Magyar Gregorianum I–VII*. hanglemezei, különösen: *Hungaria Sacra. István király halálának 950. évfordulójára*. Énekel: Schola Hungarica, vez. DOBSZAY László–SZENDREI Janka. Hungaroton, Budapest, 1988. SLPX 31044. (A lemez kísérfüzete kötelező olvasmány!) <https://hungarotonmusic.com/classical/hungaria-sacra-p6321.html>; a teljes lemez hallható: https://www.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_11tmZ9mBMSguWfT3dHXUR1TIX4ByzWWws

VII. **A népi dramatikus játékok és forrásvidékük:** a barokk iskoladráma hatása. Pl. betlehemesek, vízkereszti csillagjárás, Kánai menyegző, dúsgazdagolás (Lázár-játék / „ördögbetlehemes”), húshagyókeddi böngötemetés, Balázs- és Gergely-járás, csíksomlyói passiójáték, úrnapi játék, Nagyboldogasszony-játék, Zsuzsanna-drámák.

Rövid összefoglalás az iskoladrámákról:

- KILIÁN István: *Iskolai színjáték Magyarországon*. In: *Magyar színháztörténet 1790–1873*. Szerk. SZÉKELY György–KERÉNYI Ferenc. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990, 23–27. Olvasható: <https://mek.oszk.hu/02000/02065/html/1kotet/index.html>
- PINTÉR Márta Zsuzsanna: *Theatrum és irodalom*. Universitas, Budapest, 2014. (Historia Litteraria, 30.)
- PINTÉR Márta Zsuzsanna: *A történelmi dráma alakzatai a 16–18. századi magyar irodalomban*. Uránia Ismeretterjesztő Alapítvány–L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2019.

Kritikai iskoladráma-forráskiadás:

- *Régi Magyar Drámai Emlékek I–II*. Szerk. KARDOS Tibor–DÖMÖTÖR Tekla. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960. Olvasható és pdf-ben letölthető: 1. kötet: <https://szovegtar.iti.mta.hu/hu/muvek/r%C3%A9gi-magyar-dr%C3%A1mai-eml%C3%A9kek-i/>; 2. kötet: <https://szovegtar.iti.mta.hu/hu/muvek/r%C3%A9gi-magyar-dr%C3%A1mai-eml%C3%A9kek-ii/>
- **RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK XVIII. századi sorozatának kötetei**, szerk. Kilián István–Varga Imre–Pintér Márta Zsuzsanna–Demeter Júlia–Czibula Katalin. Akadémiai Kiadó–Argumentum Kiadó, Budapest, 1989-től. Kötetek: Protestáns iskoladrámák (1/1, 1/2); Minorita iskoladrámák (2.); Pálos iskoladrámák, királyi tanintézmények, katolikus papneveldek színjátékai (3.); Jezsuita iskoladrámák (4/1, 4/2); Piarista iskoladrámák (5/1, 5/2); Ferences iskoladrámák (6/1); Kollégiumi drámagyűjtemények (7.). Letölthetők: <https://szovegtar.iti.mta.hu/hu/sorozatok/rmde/>

Oktatási és gyakorlati célú szöveg- és dallamkiadás:

- *Komédiák 1. Színjátéka – Régi magyar iskolai színjátékok 1*. Szerk. PINTÉR Márta Zsuzsanna, s. a. r., Brutovszky Gabriella. Protea Kulturális Egyesület, Budapest, 2015. A világhálón: <http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/4591/>
- *Misztériumjátékok 1. (Színjátéka – Régi magyar iskolai színjátékok 2. CD-melléklettel.)* Sajtó alá rendezte, a könyvet és a CD-lemezt összeállította: MEDGYESY S. Norbert. Hangmérnök: Németh István. Protea Kulturális Egyesület, Budapest, 2016. Letölthető: <http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/4590/>

Misztériumjáték-kiadások:

1. *A karácsonyi ünnepkör színjátékai Magyarországon (11–18. század)*. A magyar, latin és német nyelvű forrásokat feltárta, sajtó alá rendezte és a bevezetést írta: KILIÁN István. A zenei vonatkozásokat feltárta és közreadja: KÖVÁRI Réka. A szlovák nyelvű forrásokat feltárta és

közreadja: KOVÁCS Eszter. A kötetet szerkesztette, lektorálta és az előszót írta: Medgyesy S. Norbert. Ráció Kiadó, Budapest, 2017.

2. **Gyakorlati céllal:** „*Nap, Hold, csillagok, velem zokogjatok!*” *Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból.* Szerk. DEMETER Júlia. Utószó: PINTÉR Márta Zsuzsanna. Latin ford. KILIÁN István. Argumentum Kiadó, Budapest, 2003. (Egy passiójáték és az Utószó ismerete kötelező.)
3. *Ferences iskoladrámák – Csíksomlyói passiójátékok, 1721–1741.* (RMDE XVIII. század, 6/1.) Szerk. PINTÉR Márta Zsuzsanna–DEMETER Júlia–KILIÁN István. Argumentum, Budapest, 2009.
4. MEDGYESY S. Norbert: *A csíksomlyói ferences misztériumdramák forrásai, művelődés- és lelkiségtörténeti háttere.* Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK – Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, Piliscsaba–Budapest, 2009. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 5. — PPKE BTK Művelődéstörténeti Műhely, Monográfiák 1.)
5. MEDGYESY S. Norbert: *Iskoladrámák. Színhátékok, énekek és ünnepek a XVII–XVIII. századi magyarországi iskolakultúrából.* Magyar Művészeti Akadémia Kiadója, Budapest, 2019, 147–304.

DVD-kiadás: Régi Magyar Színpad (PPKE BTK Boldog Özséb Színtársulat, Piliscsaba):

1. *Csíksomlyói Passiójáték a XVIII. századból* (RMSZ 1., 2 lemezzel)
 2. Borss Dániel: *Bakhus* – farsangi vígjáték 1765-ből (RMSZ 4.)
 3. *Két történeti és egy népi betlehemes játék: kantai minorita (1732 előtt), podolini piarista (1738) betlehemes játék és a perenyei népi betlehemes* (RMSZ 5.)
 4. *Misztériumjáték Szűz Mária mennybevételéről*, Csíksomlyó, XVIII. század. (RMSZ 7.)
- Sorozatszím: *Régi Magyar Színpad* (RMSZ). Sorozatszerkesztő és a jegyzetek írója: MEDGYESY S. Norbert. A DVD-lemez előadói: PPKE BTK Boldog Özséb Színtársulat, Piliscsaba; LFZE–Zeneakadémia Népzene Tanszék, Budapest. Rendező: GODENA Albert–BARTA Árpád. Kiadja a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara, Piliscsaba, 2010; Magyar Napló, Budapest, 2016.

Internetes kiadás:

Iskoladrámák a Boldog Özséb Színtársulat (BÖSZK, Piliscsaba) előadásában, a Magyar Művészeti Akadémia Kiadója youtube-csatornáján: <http://t.ly/dxYDM>

A misztériumjátékok foklorizált változatai:

- MNT II. = *Magyar Népzene Tára II. Jeles Napok.* Szerk. KERÉNYI György. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1953. Olvasható: https://adtpplus.arcanum.hu/hu/view/MagyarNepzeneTara_02/
- TARI Lujza: *Bukovinai székely betlehemesek.* CD-ROM, Arcanum, Budapest, 2006.
- TÁTRAI Zsuzsanna–KARÁCSONY MOLNÁR Erika: *Jeles napok, ünnepi szokások.* Planétás Kiadó, Budapest, 1997.
- VOLLY István: *Népi játékok I–III.* Budapest, 1938. I. kötet (Köszöntők, regös, Balázs- és Gergely, húsvét, pünkösöd) letölthető: https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/174350/default/doc_url/Nepi_jatekok.pdf
- DOBSZAY László: *A Magyar Dal Könyve.* Editio Musica, Budapest, 1984. 383–413. (Kalendárium) Letölthető: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_550_a_magyar_dal_konyve/index.html

VIII. **Profán és szakrális témájú ponyvanyomtatványok. Klasszikus balladák és legendaballadák. Vallásos istóriák és népi továbbélésük,** pl. Mária menyegzője, betlehemi szálláskeresése, Mária-altatók, Mária „halála” szertartása. Nagyheti énekek és siralmak, búcsújáró Mária-énekek.

1. POGÁNY PÉTER: *A magyar ponyva tüköre*. Magyar Helikon, Budapest, 1978.
2. *Magyar világi ponyvairodalom. 1700–1820. I. Lírai dalok és versek*. S. a. r. és szerk. CSÖRSZ Rumen István. reciti, Budapest, 2018. (ReTextum 8.) Letölthető: <https://mek.oszk.hu/19600/19626/19626.pdf>
3. *Magyar világi ponyvairodalom. 1700–1820. II. Oktató és szórakoztató költészet*. S. a. r. és szerk. CSÖRSZ Rumen István. reciti, Budapest, 2020. (ReTextum 11.)
4. VARGYAS Lajos: *A magyar népballada és Európa I–II*. Zeneműkiadó, Budapest, 1976.
5. KALLÓS Zoltán: *Balladák könyve. Élő erdélyi és moldvai magyar népballadák*. S. a. r. SZABÓ T. Attila. Magyar Helikon, Budapest, 1974. https://mandadb.hu/tetel/335975/Balladak_konyve
6. **Gyakorlati ballada-kiadás:** VARGYAS Lajos: *Balladáskönyv*. Zeneműkiadó, Budapest, 1979.
7. KRIZA Ildikó: *A legendaballada. Epikai-lírai alkotások az irodalom és a folklór határán*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982. Olvasható és letölthető: <https://www.szaktars.hu/akademai/view/kriza-ildiko-a-legendaballada-epikai-lirai-alkotasok-az-irodalom-es-a-folklor-hataran-1982/?pg=8&layout=s>
8. ERDÉLYI Zsuzsanna: „...Magyarországot a Máriára bízta...” 1. rész: Új Írás XXX (1990), 5. szám, 61–76; 2. rész: Új Írás XXX (1990), 6. szám, 10–36. Letölthető: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/UjIras_1990_1/
9. ERDÉLYI Zsuzsanna: *Az Ómagyar Mária-siralom és a népi imádságok kapcsolata*. In: *Veszprém kora középkori emlékei*. Szerk. V. dr. FODOR Zsuzsa. Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, 1994, 100–116. (Gyűjteményes kiadása: ERDÉLYI 2015, 729–739.) Letölthető: https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_VESZ_Veszmuzkon05/?pg=135&layout=s
10. **Összefoglaló szövegkiadás:** *Mária Anya – Mária Anyánk: Szűz Mária élete és alakja a magyar népi Mária-költészetben Erdélyi Zsuzsanna gyűjtése szerint*. Szerk. MEDGYESY S. Norbert. Szent István Társulat, Budapest, 2019.
11. VOLLY István: *Karácsonyi és Mária-énekek*. Szent István Társulat, Budapest, 1982. Olvasható: <https://www.szaktars.hu/szentistvantarsulat/view/volly-istvan-karacsonyi-es-maria-enekek-1982/>; letölthető: http://ppek.hu/szit-pdf/Volly_Istvan_Karacsonyi_es_Maria_enekek_facsimile.pdf

IX. Az archaikus népi imádságok, a ráolvasások és a parasztbibliai történetek műfaji sajátosságai és műfajközi összefüggései, motívumai, forrásvidéke a késő középkortól a XIX. századig.

- ERDÉLYI Zsuzsanna: *Hegyet hágék, lőtőt lépék. Archaikus népi imádságok*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1976, 1978. Bővítve: Kalligram Kiadó, Pozsony, 1999, 2013. Letölthető pdf-ben: <http://mek.niif.hu/05200/05255/>
- ERDÉLYI Zsuzsanna: *Aki ezt az imádságot... Élő passiók*. Kalligram Kiadó, Pozsony, 2001, 2004².
- ERDÉLYI Zsuzsanna: *Múltunk íratlan lírája. Az archaikus népi imádságműfaj háttérvilága*. Kalligram, Pozsony, 2015.
- ERDÉLYI Zsuzsanna–VÁRHELYI Ilona: „...századokon át paptalanúl...” *Az archaikus népi imádságműfaj fogadtatástörténete*. Szent István Társulat, Budapest, 2011.
- TÁNCZOS Vilmos: *Gyöngyökkel gyökereztél. Gyimesi és moldvai archaikus imádságok*. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 1996.
- TAKÁCS György: *Angyalok csenditének. Archaikus népi imádságok a régi Csíkszékről*. Magyar Napló–Írott Szó Alapítvány, Budapest, 2015.
- ERDÉLYI Zsuzsanna: *Archaikus és középkori elemek népi szövegekben*. Ethnographia, LXXXII (1971), 3. szám, 343–363. (Gyűjteményes kiadása: Erdélyi 2015, 109–129.) Olvasható: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Ethnografia_1971_082/
- SZILÁRDFY Zoltán: *Szó és kép. Archaikus népi imádságok ikonográfiai párhuzamai*. In: „Nyisd meg, Uram, szent ajtódat...” *Köszöntő kötet Erdélyi Zsuzsanna 80. születésnapjára*. Szerk. BARNA Gábor. Szent István Társulat, Budapest, 2001, 267–288. Olvasható: <https://www.szaktars.hu/szentistvantarsulat/view/barna-gabor-szerk-nyisd-meg-uram-szent-ajtodat->

[koszonto-kotet-erdelyi-zsuzsanna-80-szuletesnapjara-2001/](#) (Gyűjteményes kiadása: SZILÁRDFY Zoltán: *Ikonográfia – kultusztörténet. Képes tanulmányok*. Balassi Kiadó, Budapest, 2003, 102–116.)

- PÓCS Éva: *Szem meglátott, szív megvert. Magyar ráolvasások*. Budapest, 1986. Olvasható: <https://mek.oszk.hu/06100/06124/html/index.htm>
- NAGY Iлона: *Mária-legendák az apokrif evangéliumoktól a 20. századi folklórig*. In: *Apokrif evangéliumok, népkönyvek, folklór*. L'Harmattan, Budapest, 2001, 13–48.
- NAGY Iлона: *Szűz Mária halála az apokrifekben és a folklórban*. In: *Lélek, halál, túlvilág. Tanulmányok a transzcendensről, II*. Szerk. PÓCS Éva. Balassi Kiadó, Budapest, 2001, 338–371. Olvasható: <https://www.szaktars.hu/balassi/view/pocs-eva-szerk-lelek-halal-tulvilag-vallasetnologiai-fogalmak-tudomanykozi-megkozelitesben-2001/>